elma STIK

št. 8
datum 16. 8. 1970
letnik IV.

glasilo delovne skupnosti elma, tovarna elektromateriala, ljubljana – črnuče

Smo v I. polletju zadovoljili tržišče?

Poslovno leto 1969 smo zaključili zelo uspešno skoraj po vseh pokazateljih. Skoraj poudarjam zato, ker kljub velikemu povečanju proizvodnje nismo uspeli zadovoljiti vseh potreb tržišča. Na koncu leta oziroma ob podpisovanju pogodb za letošnje leto so nam vsi kupci to resno očitali. Poleg tega pa so se zaradi pomanjkanja naših izdelkov na tržišču pojavili novi proizvajalci za sponke, okove, stikala, vodotesni pribor itd., zato je v začetku leta bila naša osnovna naloga, da tržišču nudimo dovolj izdelkov in s tem tudi v čim večji meri onemogočimo konkurenčne proizvajalce. Vsem kupcem, ki so bili pripravljeni skleniti celotno pogodbo, smo se obvezali dobaviti v celoti in pravočasno vse pogodbene količine. Na koncu prvega polletja se lahko vprašamo, v koliki meri smo to tudi uspeli.

Za prvi kvartal je odgovor pozitiven. Čeprav plan ni bil dosežen 100 %, so bile vse skupine naših izdelkov izdelane v zadovoljvih količinah, razen nekaj izjem. Pri naših kupcih smo ponovno pričeli dobivati že delno izgubljeno zaupanje. Za to obdobje je značilen pojav zasičenja tržišča s podometnimi stikali in pa vse večje zahteve za vodotesni material in transformatorje.

Odgovor na zastavljeno vprašanje za drugi kvartal pa s prodajnega vidika nikakor ne more biti pozitiven. Ponovilo se je namreč stanje, podobno kot v letu 1969. Nekaterih skupin izdelkov je bilo izdelanih občutno premalo. Izredno kritična je postala proizvodnja vrstnih tuljčnih sponk. Izdelano je bilo komaj ca. 40 % planirane količine. S tem, da zaradi naše nepripravljenosti ne moremo zadovoljiti kupcev, dovoljujemo uveljavitev konkurence na področju sponk. Prodaja pa je v težki situaciji tudi zato, ker smo nekatere večje industrijske potrošnike šele pred kratkim pridobili za naše nove vrstne sponke, sedaj pa jim izdelkov ne moremo dobaviti. Sličen je primer pri skrinjah varovalk — izdelanih je bilo samo 2/3 planiranih. Vrstne skobe nikakor ne uspemo izdelovati kompletne. Skoraj praviloma se dogaja, da daljši čas ne proizvajamo posameznih čeljusti, brez katerih se vrstne skobe kot celote sploh ne more uporabiti. Primerov, da so posamezni izdelki v večji meri izpadli iz proizvodnje je še več, toda nima pomena vseh posebej navajati.

Že iz omenjenih primerov je razvidno, da je začetek leta sicer obetal dobre rezultate, toda rezultati v drugem kvartalu, ki bi morali biti še boljši, tega niso potrdili. Tudi začetek tretjega kvartala je sorazmerno slab in še ne kaže, da se bo stanje v kratkem izboljšalo.

To nam potrjuje tudi stanje zalog v skladišču finalnih izdelkov, kjer je bila povprečna vrednost zalog izdelkov za prvo polletje po direktnih stroških 2.260,000 din, ali 92 % inventurnega stanja na koncu 1969 leta. Mesečno pa so bile zaloge, izražene v primerjavi s stanjem na koncu leta 1969, sledeče:

januar 1970	86 %
februar 1970	90 %
marec 1970	94 %
april 1970	99 %
maj 1970	95 %
junij 1970	92 %

Tako nizke zaloge izdelkov — manj kot polmesečna proizvodnja — so za normalno poslovanje prodaje očitno prenizke in povzročajo dodatne stroške ter povečujejo obseg dela pri pripravljanju pošiljk in odpremi.

Trenutno ni praktično nobenih zalog izdelkov, razen skupine podometnih stikal, ki so bila izdelana preko plana.

Ker so bili polletni podatki glede na doseganje plana podani že v prejšnji številki »STIKA«, bi dodal še pregled realizacije po grupah izdelkov v primerjavi z letom 1969.

Grupe		Leto 1969	Leto 1970	Index
Instalacijski material	din	18.038,000	22.662.000	126
Cevi in pribor	din	664,000	593,000	89
Izolacijski material	din	1.118,000	1.130,000	101
Termični aparati	din	6.924.000	9.661,000	139
Transformatorji	din	2.824,000	3.517,000	125
Usluge	din	710,000	464,110	65
S K U P N O	din	30.278,000	38.027,000	125

Pri ocenjevanju povečanja realizacije za termične aparate in transformatorje moramo upoštevati povečanje cen tem izdelkom v letošnjem letu.

Za drugo polovico leta predvidevamo približno enake potrebe tržišča kot do sedaj, čeprav so v tretjem kvartalu naročila nižja kot normalno, posebno pri instalacijskem materialu. To je posledica pomanjkanja gradbenega materiala in še posebno bakrenih vodnikov.

Smatram, da bi v sedanji situaciji, ko še vedno ne moremo zadostiti vsem potrebam tržišča, proizvodnja in gospodarska priprava proizvodnje morali zelo tesno sodelovati s prodajo in v cilju zadostitve najbolj perečih potreb najti optimalne rešitve.

Sandi Knez

NEIZPOLNJENE OBLJUBE

Uradne izjave na najvišji ravni, zdravice, intervjuji tujih in naših politikov so polni hvale in zadovoljstva nad doseženimi uspehi v medsebojnih odnosih s sosednjo Italijo in Avstrijo. Tudi o pomenu narodnostnih manjšin za izboljšanje medsebojnih odnosov med državami lahko slišimo veliko modrih in humanih izjav. Za tiste naše občane, ki imajo dostop le do takih informacij, so to zadostni dokazi uspešnosti naše diplomacije in nesmisla reševanja spornih zadev z grožnjo ali silo. Če pa si ogledamo, kako se stvari dejansko razvijajo na Slovenskem Koroškem, Benečiji ali Goriškem, potem izrečene svečane izjave ter obljube avstrijskih, italijanskih in naših državnikov izzvenijo propagandistično in nepreprič ljivo.

Dvojezičnost, ki jo na primer srečujemo pri oznakah krajev v Slovenskem Primorju ali Prekmurju, kjer prebivajo pripadniki italijanske in madžarske manjšine, bomo onkraj meje iskali zaman. Če se ne bi učili v šoli, kje približno poteka meja med slovensko in nemško ali italijansko govorečim prebivalstvom, bi ne vedeli, kje lahko nagovorimo človeka v materinem in kje v tujem jeziku. Trgovine, gostilne in drugi javni lokali ter uradne ustanove imajo napise v nemščini ali v italijanščini, čeprav je morda slovenščina celo materin jezik njihovih lastnikov ali uslužbencev. Nekaj je sicer izjem, toda občutno premalo jih je, da bi zaradi njih lahko govorili o enakopravnosti slovenskega jezika in o zaščiti manjšinske kulture.

Popolnoma drugačno stanje od tega pa je v južni Tirolski, kjer v okviru italijanske države prebiva avstrijska manjšina. Do te manjšine imata obe državi zelo razumevajoče in širokosrčno stališče. Dvojezični napisi, enakopravnost obeh jezikov na vseh mestih in pred vsemi organi, posebna lokalna avtonomija itd. so samo nekateri zunanji znaki tega stanja. Do tega ni prišlo zaradi razumevanja in dobrosrčnosti italijanske vlade, temveč v precejšnji meri zato, ker je avstrijska vlada dolgotrajno in zelo resno zahtevala ureditev zadev, pri tem pa so ji bili v veliko oporo nemško govoreči prebivalci južne Tirolske.

Če resnično želimo urediti položaj naših manjšin v obeh državah, potem tega na način, kot smo ga reševali doslej, verjetno ne bomo kmalu rešili. Tudi diplomatski jezik pozna poleg leporečnih fraz za vzajemno dobrikanje celo vrsto izrazov, s katerimi lahko nedvoumno izražamo odločnost države, da ima namen določeno sporno ali neprijetno zadevo urediti in ne le urejati. Če so morda po mnenju naše zvezne in tudi republiške vlade gospodarski, kulturni, znanstveni, športni in podobni stiki s sosedi prvotnega pomena, so te zadeve za našo manjšino sicer zanimive, ne pa življenjsko važne. Zanje je najvažnejša prav gotovo ureditev njihovega enakopravnega položaja v državi, kjer živijo, tega pa brez pomoči naše države ni mogoče urediti.

Obljub in laskavih besed je dovolj, stvari je treba v skladu z mednarodnimi pogodbami urediti in to še v času naše generacije. Obstaja namreč nevarnost, da bodo stvari s časom tako zbledele, da se bo vprašanje slovenskih manjšin v teh dveh državah rešilo samo po sebi. Če pa bi se to zgodilo, bi bil to posmeh na vsa naša zelo aktivna in včasih tudi aktivistična prizadevanja za dokončno ureditev položaja zamejskih Slovencev še v medvojnih, predvsem pa v povojnih letih, tako doma kot na mednarodnih konferencah.

Franc Križaj

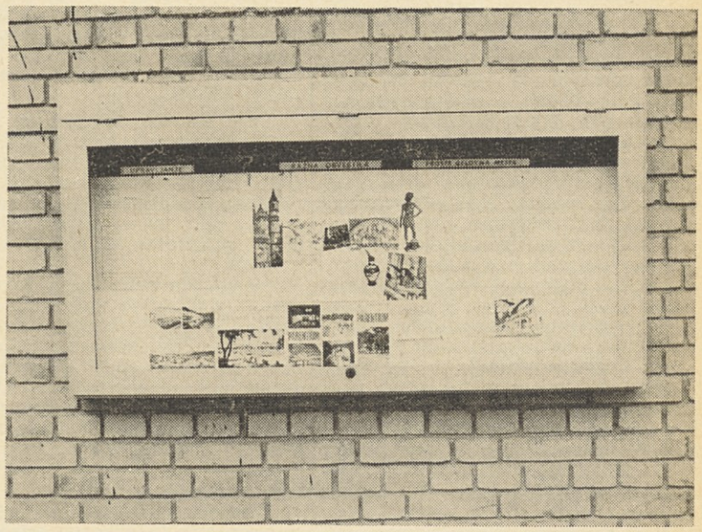

Obveščenost člana kolektiva in samoupravljalca je predpogoj za uspešno delo in sodelovanje v tovarni

Nekaj podatkov iz poslovnega poročila

Iz poslovnega poročila smo povzeli nekaj najvažnejših podatkov o gospodarjenju v prvem polletju letos.

Prodaja in terjatve do kupcev

Kljub temu, da je prodaja zaostajala za letošnjim planom, smo prodali v letošnjem prvem polletju za 22 % več kot v istem obdobju lani. Ta uspeh prepričljivo potrjuje tudi podatek, da je prodaja na zaposlenega porasla v istem obdobju za 18 % čeprav smo zaposlili precej novih delavcev, ki še ved-

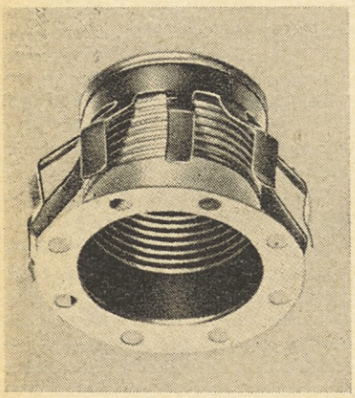

Kovinski okov E 14

no ne dosegajo predpisanega učinka. Tako povečanje obsega prodaje pa je kljub precej zvišanim cenam materiala in storitev doprineslo svoj 6 % delež k večji ekonomičnosti, ki bi bila sicer prav gotovo veliko slabša od lanskoletne.

Kupci — naši dolžniki so povecali dolgove v enaki meri kot se je povecal obseg prodaje (22 %). Tako stanje ni zadovoljivo, vendar če upoštevamo splošne prilike v naši državi v zvezi z neplačevanjem obveznosti (dolgov), smo vseeno lahko zadovoljni. To pa seveda ne pomeni, da smo storili dovolj ali vse, kar je bilo v naši moči.

Investicijska vlaganja

V prvem polletju letos smo vložili v nakup osnovnih sredstev 144 milijonov S dinarjev, od tega smo plačali 122 milijonov S dinarjev iz lastnih sredstev, za ostali znesek pa smo dobili kredit. Do konca leta bomo samo v izgradnjo tovarne okovov v Lendavi vložili še ca 114 milijonov S dinarjev, ne dosti manj pa še za nakup strojev in opreme za tovarno v Črnučah.

Obratna sredstva

Naša prizadevanja, da poslujemo v čim večji meri z lastnim denarjem (obratnim kapitalom), smo nadaljevali tudi v letošnjem polletju. Poslovni sklad smo tako zvišali v primerjavi z istim obdobjem lani za 17 %. Prav zaradi takega našega odnosa do obratnih sredstev in dokaj ugodnega kredita, ki nam ga banka odobrava za doseženi obseg prodaje vsak mesec, nismo imeli s plačevanjem naših obveznosti do dobaviteljev večjih težav. To pa v situaciji, kakršna je na jugoslovanskem trgu, prav gotovo ni majhen uspeh.

Proti vsem pričakovanjem je bil v tem obdobju dosežen tudi zelo velik izvoz. Izvozili smo za 22,5 % več kot v prvem polletju lani.

Doseženi uspehi so pri tako občutnem povišanju cen materiala in storitev v letošnjem letu zadovoljivi, upamo pa, da bodo ob koncu leta še boljši zlasti še, če bo prišlo do že dolgo obetane stabilizacije cen na tržišču.

SINDIKAT JE GLAVNI NOSILEC ŽELJA IN POTREB DELOVNIH LJUDI

Tokrat smo izbrali za razgovor predsednika sindikalne organizacije v ELMI tov. POPOVIČA, da bi nam povedal nekaj besed o svojih lastnih zapažanjih, o aktualnih vprašanjih, ki zahtevajo akcijo sindikata in ostalih organizacij. Mislimo, da so odgovori predsednika sindikata dovolj reprezentativni, da začne o njih razmišljati tudi delovni kolektiv in ne samo vodstvo sindikata.

»Tov. Popović, 15. amandma prinaša vrsto novosti pri organizaciji samoupravnega sistema, saj je njegov namen predvsem, narediti samoupravljanje učinkovitejše in mehanizem samoupravljanja prilagoditi razmeram, v katerih delujejo posamezni delovni kolektivi. Zveza sindikatov se je močno angažirala v tem procesu in nas zanima, kako ti gledaš na spremembe v ELMI in novo vlogo sindikalne organizacije?«

»15. amandma in storjen korak v ELMI za učvrstitev samoupravljanja sta sindikatu zadala več nalog in predvsem večjo odgovornost pri resevanju problemov. Vodstvo sindikata je po statutu pobudnik razprav, o katerih se mora seznaniti in izjasniti delovni kolektiv ELME. Ni pa samo pobudnik, pač pa tudi nosilec priprav za javne razprave v kolektivu, njih organizator in prenašalec sklepov iz javnih razprav na seje organov samoupravljanja.«

»Katera so najpomembnejša vprašanja, o katerih mora razpravljati sindikat in ustrezne zaključke predlagati samoupravnim organom?«

»To je predvsem kadrovska politika podjetja, nagrajevanje in izobrazevanje in s tem v zvezi štipendiranje.«

»Omenil si kadrovsko politiko. Ali lahko to malo razširiš in poveš svoje mnenje?«

»Sedanja kadrovska struktura v nekaterih službah (tehnologija in operativa v proizvodnji) ni zadovoljiva. Tu bo potrebno dati možnost ljudem, da si v bližnji perspektivi pridobijo zahtevano izobrazbo, kolikor pa tega ne bodo storili, pa jim je potrebno nuditi za njihovo izobrazbo in sposobnost primerna delovna mesta, vendar ne z nižjimi osebnimi dohodki. Tudi za vodilna delovna mesta velja to, vendar z ostrejšimi kriteriji. Želim poudariti, da vedno zastopam stališče: sposobne ljudi na odgovorna delovna mesta.«

»Kakšno je stanje na področju izobraževanja in štipendiranja. Ali misliš, da smo dovolj naredili na tem področju in kaj bi po tvojem mnenju še morali?«

»Potrebno je vložiti več sredstev v štipendiranje. Odbor za organizacijska in kadrovska vprašanja mora velik del svojih moči usmeriti v dvig izobrazbene strukture in znanja. V prvi vrsti je potrebno omogočiti izobraževanje domačim kadrom ter jim pri tem nuditi bonitete (ugodnosti).«

»Kaj praviš glede fluktuacije delovne sile v Elmi in kje so vzroki za to?«

»Fluktuacija delovne sile je izredno velika, vzrok pa je v premajhnih osebnih dohodkih v ELMI v primerjavi z drugimi podjetji. Vprašanje nizkih osebnih dohodkov je problematično. Vse, kar je izpod 100.000 starih dinarjev, je premalo. To je življenjski minimum in to plačo bi morali postaviti kot minimalno plačo.«

»Zahteva za zvišanje plač je aktualna povsod, vendar pa se najbrž premalokrat vprašamo, kje dobiti sredstva za zvišanje osebnih dohodkov, da ne bi trpela tako potrebna akumulacija in rekonstrukcija.«

»To bo rešljivo z izboljšavo tehnologije in večjim prodorom na tržišče ter z zvišanjem cen. Hkrati pa mislim, da bi lahko bolje gospodarili tudi sami z večjo samodisciplino pri rokih izdelave ter s hitrejšim osvajanjem novih artiklov, ki bi jih ponudili tržišču.

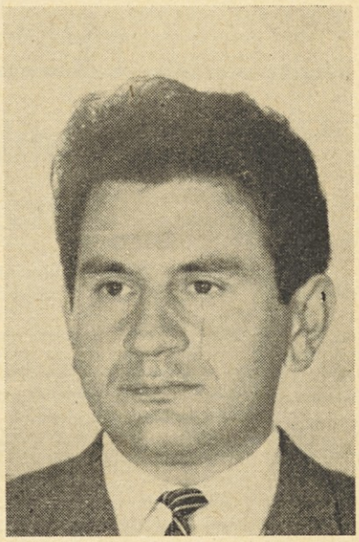

»Kakšno akcijo predvidevaš, da bo moral ukreniti sindikat ob teh vprašanjih?«

»Organizirali bomo proizvodno konferenco na temo ‚Nagrajevanje', na kateri bo sodelovalo tudi vodstvo podjetja. Zaključke, sprejete na njej, bomo predočili delavskemu svetu in drugim samoupravnim organom, da jih sprejmejo. Mislim, da bomo uspeli z našimi predlogi, saj do sedaj nismo imeli težav.«

»Mičo, danes je aktualna tema v naši družbi — dolgoročni in kraktoročni interesi. Ena anketa kaže, čeprav ni nujno, da odgovori ustrezajo mišljenju večine ljudi zaradi premajhnega števila anketirancev, da dolgoročni interes obstaja pri vodstvih podjetja, ne pa tudi pri neposrednih proizvajalcih.«

»Strinjam se. Vodilni kader ima dolgoročne interese, saj je njihova želja, spraviti podjetje v dober položaj na tržišču. Ti niso taki, da bi danes pojedli vse in jih ne briga, kaj bo jutri. Mislim pa, da imajo neposredni proizvajalci kratkoročnejše interese, saj nas večina zapušča zaradi nizkih osebnih dohodkov in zato, ker jim ne moremo nuditi stanovanj.«

»V precejšnji meri velja, da sindikat na splošno ne dela tistega, kar bi moral, in da skrbi le za ozimnico. Kako je to v ELMI?«

»Odgovori na prejšnja vprašanja so po mojem dokaz, da se sedaj ukvarjamo tudi z drugimi vprašanji. Res pa je, da se je do sedaj sindikalna organizacija pri nas ukvarjala v pretežni meri z ozimnico za delavce. Opustili smo nabavo ozimnice, v izjemnih primerih pa tudi to nabavimo.«

»Kot predsednik sindikata imaš gotovo kaj povedati tudi o delovanju drugih političnih organizacij v podjetju in sodelovanje med njimi?«

»Da, vse se morajo v večji meri angažirati. Rad bi povedal, da imajo delavci slab odnos do članov ZK, ker ti ne delajo med njimi tako, kot bi morali. Vzgled drugim in enotnost pogledov ob osnovnih vprašanjih so odlike komunistov, ne pa, da posamezniki z nepravilnimi pogledi manjšajo ugled celotne organizacije. Mislim, da so v sindikatu komunisti zastopali vedno napredne rešitve in tudi uspeli.

Vodstvo podjetja pa bi moralo vedeti, da je sindikalna organizacija v podjetju eden izmed glavnih nosilcev želja in potreb delovnih ljudi in zato je njeno stališče potrebno upoštevati.«

»Kdo je po tvojem lahko predsednik sindikata?«

»Ni potrebno, da je vodilni delavec, pač pa neposredni proizvajalec, ker ima večje zaupanje in vpliv med delavci. Mora pa biti razgledan ter imeti ob sebi močan odbor.«

Vprašanje pravnemu referentu

V zadnji izdaji Temeljnega zakona o delovnih razmerjih, december 1969, sem prebrala tudi 59. člen, ki definira pravico do delovnega odmora. Pod točko 2. navaja zakon, da imajo tudi matere, ki delajo skrajšani delovni čas (z otrokom do 8 mesecev starosti) pravico do odmora, če imajo v teku njihovega delovnega časa ostali delavci odmor.

Prosim, da mi tovarišica pravnica odgovori, ali je ta zakon obvezen za vsa podjetja, in ali so žene v Elmi obveščene o pravicah, ki jih imajo.

Alenka Čibej

Odgovor:

Tovarišici Čibej ing. Alenki in vsem, ki boste vprašanje prebrali, najprej citiram zakonsko besedilo 60. člena Temeljnega zakona o delovnih razmerjih (skrajšano TZDR) iz marca 1970 (december 1969 ni zadnja izdaja).

1. »Delavec ima med dnevnim delom z **enkratnim polnim** delovnim časom pravico do tridesetminutnega odmora. Razporeditev tega odmora med delom določa delovna skupnost, z omejitvijo, da ga ne sme določiti na začetek oziroma na konec delovnega časa«.

2. »Čas odmora se šteje za čas, prebit na delu«.

Pri uporabi posameznih členov TZDR, tako tudi obravnavanega, se pojavijo dejanske situacije, ki jih dostikrat praksa neenako obravnava, zato določene institucije, tako tudi CZP »Gospodarski vestnik«, zbirajo **mnenja** priznanih poznavalcev delovnega prava, izvlečke sodnih odločb v zvezi z delovnimi razmerji in končno tudi stališča Zveznega sveta za delo kot tudi odgovore na vprašanja delovnih organizacij.

Tako je tudi trditev, ki jo vprašavalka citira kot zakonsko določilo, le nepopolno mnenje Zveznega sveta za delo, kako je z odmorom tistih, ki delajo manj kot poln delovni čas (npr. 4 ure), TZDR pa jim prizna toliko opravljenih ur za poln delovni čas. To so na primer matere, ki delajo po 4 ure do otrokove starosti 8 mesecev, ali pa rekonvalescenti, ki začasno tudi delajo manj kot 8 ur. Mnenja in komentarji niso obvezni, so pa koristen pripomoček.

Trditev Zveznega sveta za delo v tem konkretnem primeru je v prvi vrsti NE, če pa v čas njihove 4-urne zaposlitve pade odmor vseh drugih, potem JA. Za tako mnenje pa nimajo podlage v TZDR, ampak v predpisih o varstvu pri delu. V teh je namreč kategorično zahtevano, da nihče ne sme delati brez strokovnega nadzorstva oziroma vodstva.

Tako predpisi! In kako pri nas?

Ker dopustimo, če je le mogoče, da si vsi, ki določen čas delajo manj kot 8 ur, sami izberejo turnus oziroma prvi ali drugi del izmene (to ni zakonska pravica delavca), torej čas, kdaj bodo delali, zahtevamo od vseh enako štiri ure dela.

Menim, da zakonskega določila ne kršimo in ga za vse enako tudi uporabljamo. Ob tem ne smemo prezreti, da je razporeditev delavcev pravica organizatorjev proizvodnje in pomeni pristanek na dogovarjanje z delavcem oziroma izbiranje delovnega časa pripravljenost, da v možnih mejah uskladimo delavčeve obveznosti v podjetju z dolžnostmi, ki vsakega od prizadetih čakajo še doma v družini.

Taka je zaenkrat praksa, morda bo to vprašanje in odgovor prispevek k drugačni.

Fanči Zagar

Okvare električnih prenosnih naprav in strojev

Električne naprave in stroji nam v času moderne tehnike lajšajo delo ter nam pomagajo hitreje narediti več. Zaradi izredno široke uporabnosti je elektrika prodrla v skoraj vsako delovno področje človeka. Tudi pri nas smo se zelo trudili, da smo čimbolj elektrificirali deželo, zgradili elektrarne, dalinovode ter pripeljali elektriko v vsak dom. Tudi naša tovarna je imela velik delež pri razširjanju uporabe elektrike, saj je prva začela izdelovati material za električne inštalacije. Prej so morali ta material uvažati.

Poleg vseh dobrih lastnosti, ki jih ima elektrika, nam le-ta prinaša tudi izredno veliko nevarnosti. Udar električnega toka — napetosti, ki je napeljana v naše prostore, je marsikdo že občutil. Srečneži jo poceni odnesejo, pri rahlem dotiku le z občutkom zoprnega elektriziranja, ki kar šumi v ušesih. Nekateri so imeli morda večjo smolo in so dobili hujše opekline. Najbolj nesrečni primeri so se končali s smrtjo.

Že zgodaj so ljudje spoznali nevarnosti električnega toka. Zavedali so se, da se bo elektrika razširila le, če jo bodo ukrotili, da bo tekla le po predvidenih poteh — po električnih žicah. »Ograja« teh poti je električna izolacija in ta ne dopušča električnemu toku, da bi tekel mimo nekontrolirano ter v škodo ljudem. Da bi izdelovalci žice pravilno delali, so strokovnjaki izdelali posebne predpise in standarde o tem, kako je treba izolirati in s katerimi materiali. Tako izdelane električne naprave in stroji so varni. Zakaj nas potem kdaj pa kdaj kljub temu elektrizira? Ko nas je **»streslo«**, začnemo ugotavljati, zakaj se je to zgodilo. Takrat navadno najdemo okvaro in jo odpravimo. Ravno tako kot drugje, tudi tu velja zlato pravilo, da je bolje preprečevati nesrečo, kot jo doživeti.

Pri električnih aparatih, ki jih veliko uporabljamo, se večkrat pokvari električna izolacija.

Prenosni stroj v tovarnah uporabljamo v vlažnih, prašnih prostorih; tudi mraz in vročina škodujeta izolaciji. Vrtalni stroji in druga delovna orodja s kolektorskim motorjem imajo ogljene ščetke, ki se obrabijo na kolektorju. Ogljeni prah naredi izolacijo po površini prevodno ter zaradi tega izolacija lahko zgori. Vlaga, ki pride v električni stroj, močno poslabša izolacijo, tako da pride do preboja električnega toka. Pri grelnih električnih napravah, kot je spajka, se zaradi vročine izolacija pokvari.

Poseben problem so priključne vrvice. Te morajo dovesti električni tok v našo napravo. Često se zgodi, da se vtič zdrobi pri padcu ter tako deli pod

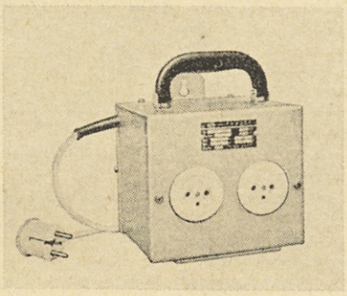

napetostjo niso več pokriti in pri vtikanju v vtičnico vidimo »zvezde«.

Pri dolgih vrvicah se dogodi, da pelje preko nje voziček ali pade nanjo oster predmet, ki poškoduje njeno izolacijo.

Pogostokrat so pri spajkalih priključne vrvice prežgane do samega vodnika. Iz naštetih primerov smo spoznali nekaj najbolj pogostnih vzrokov elektriziranja. Elektriziranje je vsakdanji pojav. Smrtni primeri so redkejši, vendar zadosti pogosti, da nam dajo misliti. Nikakor ne smemo podcenjevati osnovnih pravil varnega dela. Dobro uvedena redna kontrola vseh električnih aparatov in sprotna popravila vseh slabih točk izolacije zmanjšujejo število nesreč. Dobro uvedena kontrola se začne že pri nabavi izdelka, ki mora biti strokovno pregledan. Zaradi kontrole se v tovarnah vsi nameščeni električni stroji in naprave vpišejo v posebno knjigo. Električna orodja iz skladišč sme skladiščnik dati v uporabo le, če so strokovno pregledana. Odgovorni električar v evidenčno knjigo zapiše poleg datuma preizkusa tudi odstranjeno okvaro, skratka, v skladišču ne sme biti električnega orodja z napako, še manj pa se sme tako orodje izdajati v uporabo. Skladiščnik je dolžan dati orodja na pregled in popravilo odgovornemu električarju. Ker pa se orodje lahko pokvari tudi pri uporabi, mora delavec, ki to opazi, tako orodje takoj vrniti in opisati okvaro. Naj ga ne bo sram povedati, da je razbil vtič oziroma poškodoval vrvico.

Prenosna orodja, ki jih stalno uporabljamo v delavnicah, so prav tako potrebna pregledov. Mojster oziroma vodja oddelka naj poskrbi za redne preglede. Delavec, ki med uporabo opazi, da lete iskre iz stroja ali pa čuti elektriziranje, naj takoj preneha uporabljati tako orodje in ga odda v popravilo. Popravilo takega orodja-stroja naj zaupa strokovni in za to odgovorni osebi. V nobenem primeru se ne sme popravila lotiti sam, ker se prav lahko zgodi, da pri tem naredi drugo, še hujšo okvaro.

Vsaka malomarnost se zelo maščuje. Elektrika ne pozna prijatelja, ampak samo pametne in vestne ljudi. Tem služi in ne škoduje, ker znajo z njo prav ravnati.

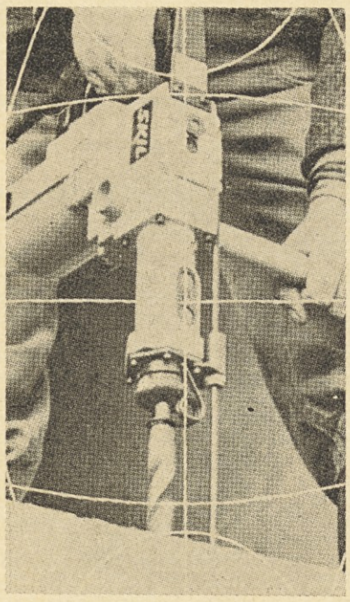

Električni vrtalni stroj

Pri nas še ni bilo hujše nesreče zaradi udarca električnega toka. To je tudi zasluga naših električarjev, ki vestno odpravljajo napake. Pomagajmo jim pri tem s pazljivim ravnanjem, saj si bomo tako prihranili marsikako neprijetnost in morebiti rešili tudi človeško življenje.

Albert Mizerit

»Slišal sem, da pripravljate skupščino sindikalne organizacije. Kaj bi povedal pred njo?«

»Pripravljamo se že in bo po dopustniškem času. Ena od glavnih tem bo položaj podjetja v zadnjih treh letih in perspektive. Razpravljali pa bomo tudi o delu sindikalne organizacije ter na tej osnovi začrtali njeno delo za naprej. Tudi izobraževanje ne bo izostalo.

Opozoril pa bi tudi, da naši delovni ljudje preživijo 1/3 svojega življenja v podjetju, zato se morajo aktivirati ob aktualnih vprašanjih podjetja, saj si s tem izboljšujejo pogoje dela. Menim, da je potrebno izboljšati tudi odnose med posameznimi službami in sindikatom ter se manj razlikovati po nazivih. Ker je konec moje mandatne dobe, bi se zahvalil vsem, ki so pomagali vodstvu sindikata pri delu in želim, da se v bodoče usmerimo več v prizadevanje. da bo ELMA ne le to, kar je, pač pa, kar želimo, da bi bila.«

Marjan Horvat

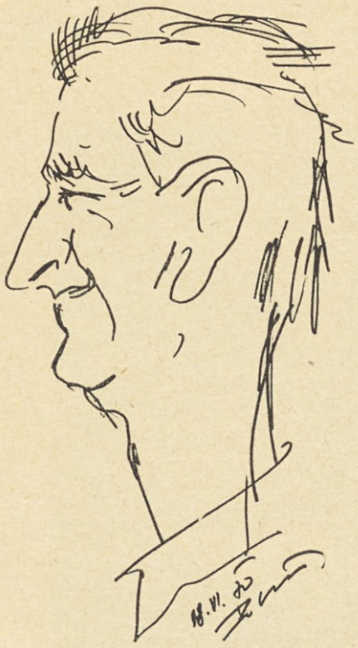

Boris Glušič — naš karikaturist je na dopustu. Da pa vseeno ne bi izostala njegova prisotnost, nam je prispeval to sliko

NOVICE

— Na razpis za sprejem na delo v obrat Lendava se je prijavilo preko 120 delavk, kar kaže, da je na lendavskem območju povpraševanje po delu veliko. Večina prijavljenih je od Lendave oddaljenih več kot 5 km. Na razgovor in spretnostni test je prišlo 39 prijavljenih, od katerih je bilo 25 sprejetih v delovno razmerje. 23. julija so prispele v Črnuče in pričele s priučevanjem. Priučevanje bo potekalo po naprej pripravljenem programu, ki zajema teoretičen in praktičen del pouka.

— Uspešno je zaključil šolanje in si pridobil znanje tehnika naš štipendist Peter Pavlič. 15. julija je pricel s stažiranjem. Uvajanje na delovno mesto bo opravljal po posebnem programu in pravilniku o pripravnikih.

Želimo mu, da bi stažiranje uspešno zaključil.

— Naši vajenci, ki se šolajo na poklicni šoli za kovinsko in elektro stroko, so v mesecih juniju in juliju opravili v orodjarni in elektro delavnici enomesečno obvezno prakso v tovarni. Pri delu so bili zelo marljivi. Pokazali pa so tudi, da so se v enem letu uka mnogo naučili.

— Med šolskimi počitnicami se je za čas enega meseca ali več zaposlilo 24 dijakov različnih šol.

Na obvezni šolski praksi je bilo 8 gimnazijcev in 6 iz ekonomske srednje šole.

— V mesecu juliju sta obiskali našo tovarno dve skupini zahodnonemških študentov. Ta obisk je bil organiziran v okviru mednarodne izmenjave studentov.

Zanimali so se za proizvodni program, delavsko samoupravljanje in gospodarjenje v podjetju. Največ časa v razgovoru pa so posvetili ustvarjanju dohodka in delitvi osebnih dohodkov. Ogledali so si tudi proizvodne obrate.

Začudeni so bili nad velikim številom gradenj stanovanjskih hiš v Sloveniji in posebej poudarili, da ima Slovenija visok življenjski nivo.

— Odbor za kadrovsko organizacijske zadeve je 14. julija t. l. sklepal o razpisu štipendij in šolnin. Razpisanih je bilo osem štipendij za visoke in enajst štipendij za srednje šole.

Odbor je tudi sklenil, naj kadrovsko organizacijska služba ugotovi, kakšen je interes za izobraževanje že zaposlenih delavcev. Interesentom bi omogočili šolanje na poklicnih, delovodskih, srednjih in visokih šolah.

— Predvidenih vajenskih učnih mest je bilo deset. Vendar potrebam ni bilo zadovoljeno, ker se je za uk prijavilo premalo kandidatov. Tako so še zmeraj prosta štiri učna mesta. Najtežje je dobiti učence za ključavničarje.

— V mesecu juliju so delavci podjetja opravili dve anketi. Vodilne delavce podjetja je anketar spraševal, kakšen vpliv ima okolje na delo ali bolje rečeno, Visoka šola za novinarstvo in sociologijo želi s pomočjo ankete to izvedeti.

Druga anketa pa je povpraševala po delavskem samoupravljanju in obveščenosti kolektiva o dogajanju v podjetju.

Sestavljalci statuta podjetja in predsedniki družbeno političnih organizacij so odgovarjali na vprašanja o novostih statuta. Skupina delavcev pa je bila povprašana, kaj vedo o spremembah statuta in kako zvedo za posamezne spremembe, odločitve v podjetju ali sklepe samoupravnih organov.

— S treningom odbojke so pričela dekleta. Znanje v odbojki si pridobivajo vsako sredo. Pravijo, da je še nekaj proste površine za tiste, ki bi se hotele podrobneje seznaniti s to vrsto igre!

— V mesecu juliju smo v tovarni organizirali brezplačni ogled nekaterih najkvalitetnejših predstav v okviru poletnih kulturnih prireditev. Poleg nekaterih glasbenih prireditev je bilo v kolektivu največ interesa za folklorni ansambel iz Senegala, folklorni ansambel iz ZSSR in za baletno predstavo Maurica Bejarta iz Belgije.

Stane Ritonja

Raziskava tržišča

Pomen raziskave tržišča v sodobnem gospodarstvu je zelo velik. Nemogoče si je zamisliti normalno delovanje proizvodnje brez uporabe znanstvenih raziskovalnih metod, predvsem uporabe raziskave tržišča. Ko govorimo o raziskavi tržišča, mislimo predvsem na vlogo te aktivnosti v okviru podjetja.

Glavni značilnosti današnje proizvodnje dobrin sta zelo velike serije posameznih proizvedenih dobrin in čim večja specializacija posameznih proizvajalcev. Takšen razvoj je omogočil ogromen napredek tehnike in znanosti. Posledica vsega naštetega je, da je obseg proizvodnje vsak dan večji. Ogromni obseg proizvodnje je proizvajalce dovedel do vrste novih problemov, glavni problem pa je, kako se znajti na novem, silno pomembnem pojavu — tržišču. V daljnji in bližnji preteklosti je bil način proizvodnje dobrin bolj ali manj obrtniški. Proizvajalci so proizvajali za znane kupce in tudi obseg kupcev in proizvodnje je bil skromen. Delali in proizvajali so predvsem za manjše območje (vasi, trga ali največ mesta). Danes pa proizvajalci proizvajajo za zelo mnogo kupcev, ki so v okviru ene ali več držav, nekateri pa tudi za ves svet. Skupek vseh, ki povpraševujejo in kupujejo proizvode, se imenuje tržišče. Proizvajalec ima sebi nasproti tržišče in ker hoče s prodajo svojih proizvodov doseči čim večji dobiček, mora tržišče zelo dobro poznati. Analiza tržišča v posameznem podjetju se mora ukvarjati predvsem z naslednjimi nalogami:

1. Iskati čim bolj kvaliteten, uporaben in današnjemu času ustrezen proizvod.

2. Ugotavljati, kakšna je vloga tega proizvoda v primerjavi z drugimi podobnimi dobrinami, ki so tudi na tržišču.

3. Ugotoviti, kakšna je bodočnost določenega proizvoda.

4. Tekoče spremljati razvoj konkurenčnih podjetij.

5. Iskati možnosti za novo proizvodnjo, predvsem takšno, s katero podjetje čim več zasluži.

Glede samih poti pri raziskavi tržišča sta glede na to v glavnem dve veliki razliki: ali je blago namenjeno široki potrošnji ali pa nadaljnji industrijski predelavi.

V našem podjetju že precej časa načrtno spremljamo tržišče in se na osnovi tako ugotovljenih potreb tudi odločamo. To nam kaže nenehni razvoj našega podjetja. Še posebno intenzivno smo se ukvarjali z vprašanji o instalacijskem materialu in termičnih aparatih. Prvi korak je bil storjen leta 1963, ko je podjetje naročilo izdelavo analize o celotnem tržišču naših proizvodov.

Postopek v tržnih raziskavah za instalacijski material je nekako takle: Poraba instalacijskega materiala je v tesni povezavi z gradbeno dejavnostjo, zato moramo spremljati podatke o gradbeni dejavnosti za pretekla leta in na osnovi gospodarske politike in drugih podatkov sklepati na obseg gradbene dejavnosti v prihodnje. Prvikrat se pojavijo kot kupec tudi do sedaj neelektrificirana gospodinjstva. Tiste, ki prvič vgrajujejo instalacijski material, imenujemo tržišče prve nabave ali tržišče prve vgradnje. Drugi potrošniki so tisti, ki obnavljajo že vgrajene in iztrošene instalacijske naprave. To povpraševanje imenujemo tržišče obnavljanja. Vzrok, zakaj ločimo ti dve tržišči je v tem, da je obseg tržišča prve vgradnje bolj ali manj tisti obseg naše proizvodnje, ki jo bomo gotovo vsako leto lahko prodali. Stroški instalacijskega materiala so v primerjavi z drugimi gradbenimi stroški zelo majhni in se pojavijo proti koncu dodelave gradbenih objektov. Obseg tržišča obnavljanja pa je področje, ki se obnaša bolj »muhasto«, kajti stikalo kljub temu, da je že iztrošeno, lahko še nekaj časa služi namenu. Na tem področju lahko podjetje z različnimi sredstvi vpliva na obseg povpraševanja in prodaje.

Iz teh nekaj misli o nalogah analize trga lahko vidimo, da njeni podatki zelo koristijo naslednjim dejavnostim podjetja:

1. planiranju letne proizvodnje in prodaje,

2. razvojni dejavnosti in uvajanju novih proizvodov,

3. izboljšavam v kvaliteti in uporabnosti proizvodov,

4. usmerjanju reklamne propagande in servisne dejavnosti.

Ludvik Trop

Standardizacija

(Nadaljevanje iz številke 7)

Minula leta so potekala v borbi po poenotenju profila navoja vijaka. Ker imajo vijaki zelo široko uporabo in se izdelujejo v milijardnih količinah, nam je kmalu jasen pomen poenotenja, kakor tudi to, da prihranki zaradi poenotenja predstavljajo velike vsote.

Novi standardi prinašajo mnogokrat velike spremembe tam, kjer ne bi nihče pričakoval. Ko so uvedli standarde za lesene palete, so se spremenile tudi vreče, katere so nalagali na te palete, celo dimenzije sladkorja v kockah so ponekod spremenili, da so lahko na te palete naložili večjo količino škatlic in s tem pocenili transport. Proizvajalci torej pri izdelavi proizvoda morajo med drugimi paziti tudi na tak standard, da imajo manj stroškov. Lahko trdimo, da s temeljitim študijem standardov ter njih uporabo zmanjšujemo stroške pri izdelavi izdelkov, nabavi materiala, izdelujemo dobre izdelke, si ustvarimo na trgu dobro ime. Izdelki, izdelani po standardih, pa imajo tudi višjo ceno.

Vodstva podjetij, ki spoznajo prednosti, ki jih dajejo spoznanja in dosledna uporaba standardov, ustanavljajo posebno službo, ki standardizacijo zasleduje, zbira in proučuje standarde ter informira o tem projektivno službo in tudi tehnične kadre v proizvodnji ter kontrolo kvalitete. Sodelovanje v komisijah za izdelavo JUS standardov, kakor tudi v odborih za izdelavo mednarodnih standardov, nima le teoretičnega pomena, ampak tudi praktičnega, ker se le tako lahko najhitreje seznanja s smermi razvoja standarda in se nanj lahko pravočasno pripravi in izgotovi izdelek, ki naj bi bil med prvimi na trgu, kar je za dobro gospodarjenje velikega pomena.

Lahko se pohvalimo, da je naše podjetje že kmalu spoznalo prednosti standardizacije ter ustanovilo tudi pri nas v okviru prodajno-projektivne službe posebno delovno mesto, ki se ukvarja s standardizacijo. Poleg tega izdeluje in vodi posebno dokumentacijo patentnih spisov za izdelke iz našega proizvodnega programa. Skrbi za pridobitev potrebnih atestov o kvaliteti naših izdelkov, ki jih smejo izdati le nekatere priznane ustanove v Jugoslaviji in inozemstvu.

Upam, da sem uspel prikazati pomen standardizacije, kakor tudi službo za standardizacijo v podjetju.

Albert Mizerit

ŠPORTNE NOVICE

V počastitev 25. obletnice osvoboditve občine Lendava je občinski sindikalni svet organiziral športna tekmovanja kolektivov. Tekmovanja so bila v naslednjih panogah: mali nogomet, odbojka, kegljanje, šah in streljanje.

Tekmovanj so se udeležila naslednja podjetja in ustanove: INA Nafta, Primat, Mehanika, INDIP, LM, Občina Lendava, šola — učitelji in ELMA.

Sindikalna podružnica našega obrata je prijavila za to tekmovanje 3 ekipe, in sicer:

V odbojki je sodelovalo 6 ekip. Naša ekipa se je nepričakovano, vendar zasluženo znašla v finalu. V finalu smo izgubili z boljšim nasprotnikom INA Nafta.

Za ELMO so nastopili naslednji igralci: Petrovič, Vehtersbah, Nerer, Vuk, Jambrovič, Tot in Somi.

Z osvojitvijo drugega mesta smo dobili tudi lep pokal v trajno last.

V malem nogometu je prav tako nastopilo 6 ekip. Naša ekipa, katero so predstavljali Petrovič, Vuk, Vehtersbah, Nerer, Tot, Licarda, Novak, Kasaš, je zasedla 3.—4. mesto. Iz nadaljnjega tekmovanja nas je izločilo moštvo Primata.

K temu naj omenim le, da so za Primat nastopili igralci, ki igrajo v prvem moštvu Nafte.

Pri kegljanju je sodelovalo 8 ekip. ELMO so predstavljali: Vuk, Petrovič, Belši, Kuzma, Rob, Somi, Škrban in Lackovič. Zasedli smo 6 mesto. Tolažimo se z geslom: »Važno je sodelovati, ne zmagati«.

Upamo, da smo dostojno zastopali naš obrat v lendavski občini.

Janez Petrovič

Med odmorom — igralci z belo žogico

Kadrovske spremembe

V mesecu juliju so se v Elmi na novo zaposlili:

Selan Zdenka, Malnar Slavka, Zadravec Antonija, Zadravec Marija, Lebar Angela, Poredoš Magdalena, Sviligoj Dušanka, Pelko Jerica, Sövegeš, Žužana, Söke Marija, Šimonka Gazela, Šalika Albina, Vuk Katarina, Varga Elizabeta, Jaklovic Marija, Ivanič Majda, Hebar Irena, Gönc Julijana, Gerenčer Ibojka, Feher Marija, Berden Majda, Maučec Ana, Marton Marija, Lutar Elizabeta, Kovačič Piroška, Kepe Irena, Koša Valerija, Pinterič Zdenka — v montaži. Sklepič Anton — v orodjarni. Pavlič Peter — v KOS.

Za določen čas so se zaposlili:

Erjavec Janez — v nekovinah. Jakovac Vlado in Magajna Majda — v vrtalnici. Djordjevič Marija, Miter Jadranka, Kokalj Rozi, Furar Slavka, Praznik Marija, Pintarič Majda Okoren Olga in Breskvar Ana — v montaži.

Na prakso pa so prišli:

Brišnik Dušan in Abrič Tomo — v orodjarno. Cerar Vida in Vidmar Darinka — v računovodstvo. Kalčič Edvard v elektro oddelek.

V istem obdobju so na lastno željo odšli iz Elme:

Piškur Marija, Hribar Francka, Ozmec Olga, Djuran Slava in Urbanija Marija — iz montaže. Trajber Oskar, Baligač Vinko in Klenert Jurij — iz Lendave. Javorac ing. Stevo iz PPS. Lovše Frančiška — iz OTK. Kragelj Martina — iz nekovin.

Po preteku določenega časa so odšli:

Korelc Zdenka in Zupan Mihaela — iz vrtalnice. Furar Slavka, Božič Melita in Simčec Dragica — iz montaže. Erjavec Janez in Perič Majda — iz nekovin. Zupančič Jože — iz skladišča. Jerin Miran — iz ključavničarskega oddelka.

Prakso so zaključili:

Jagodic Miroslav, Mikluč Janez in Stergar Vlasta — iz orodjarne. Cerar Vida in Vidmar Darinka — iz računovodstva. Majhen Miljan — iz nekovin. Reisman Alenka — iz TPP. Stupica Zinka — iz KOS. Jerič Marjan — iz elektro oddelka. Resnik Jana — iz površinske.

Vladimir Mlinar

ZAHVALA

Iskrena hvala vsem sodelavcem, ki so ob smrti mojega očeta sočustvovali z menoj, očetu pa podarili cvetja in ga spremili na njegovi zadnji poti.

Metka Vrbec

Glasilo STIK izdaja delovna skupnost ELMA — tovarna elektromateriala Ljubljana-Crnuče. Ureja ga uredniški odbor, izhaja enkrat mesečno.

Odgovorni urednik: Stane Ritonja
telefon 341-005, int. 14
Rokopisov ne vračamo

Tisk: Tiskarna PTT, Ljubljana